

رشد معلم در مالزی

محورهای شایستگی معلمان

دکتر نیره شاه محمدی

آموزشی، در اکتبر ۲۰۱۱ وزارت آموزش و پرورش، به بررسی همه‌جانبه نظام آموزش و پرورش کشور پرداخت تا بر مبنای آن، طرحی ملی با اهداف «دستیابی به استانداردهای جهانی در نظام آموزشی» و «آماده‌سازی کودکان برای نیازهای قرن بیست و یکم» ارائه دهد. این وزارت‌خانه در طول ۱۱ ماه داده‌های مورد نیاز را از متخصصان آموزش و پرورش، یونسکو، بانک جهانی اطلاعات، شش دانشگاه محلی مالزی، مدیران، معلمان، والدین و دانش‌آموزان جمع‌آوری کرد. خروجی آن طرحی اولیه بود که عملکرد کنونی نظام آموزشی و چشم‌اندازهای این نظام را به تصویر می‌کشید.

با عنایت به طرح مذکور و بررسی‌های انجام شده، وزارت آموزش و پرورش مالزی «بسته مسیر ارتقای حرفه‌ای معلمان» را تدوین کرده است. بسته مذکور مسیر رشد حرفه‌ای هر معلم از بدو ورود به شغل معلمی تا بازنشستگی را ترسیم می‌کند و در آن استانداردهای حرفه‌ای معلمی، شیوه‌های ایجاد فرصت برای رشد حرفه‌ای، شیوه‌های زمینه‌سازی پیشرفت شایستگی‌ها و عملکرد در معلمان ذکر شده است.

یکی از رموز موفقیت و پیشرفت چشمگیر کشور مالزی در حوزه‌هایی مانند دانش، اطلاعات، اقتصاد و بازرگانی، توجه ویژه به جایگاه معلمان و تلاش برای ارتقای سطح دانش، مهارت و توانمندی‌های آن‌هاست. مسئولان آموزش و پرورش این کشور بر این باورند که معلمان در توسعه آموزشی کشور نقش مهمی دارند، زیرا هیچ نظام آموزشی، بدون فداکاری و تعهد معلمان و مدیرانش نمی‌تواند موفق باشد. همچنین، بدون توجه جدی به نیاز واقعی معلمان و مدیران، هیچ اصلاحی صورت نمی‌گیرد. منابع مالی، مادی و حمایت از معلمان نیز نقش بسزایی در تغییر و تحول در آموزش و پرورش دارند. به عبارت دیگر، در کشور مالزی معلمان نه تنها به تحقق اهداف آموزش و پرورش کمک می‌کنند، بلکه زمینه‌ساز توسعه سرمایه انسانی نیز هستند.

توسعه حرفه‌ای معلمان در مالزی از سال ۱۹۹۵ مورد توجه قرار گرفت و در سال ۲۰۰۷ حداقل مدرک تحصیلی برای معلمان ابتدایی لیسانس اعلام شد. به دلیل افزایش انتظارات والدین و عموم مردم از نظام

اهداف بسته

- ← احیای حرفه معلمی از طریق برگزاری آزمون ورودی؛
- ← افزایش سرمایه‌گذاری و بودجه برای برنامه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان؛
- ← زمینه‌سازی خروج معلمان دارای عملکرد پایین تدریس و انتقال آن‌ها به سایر مشاغل و پست‌ها؛
- ← تعیین مشاغل و تخصیص افراد به پست‌ها براساس مهارت‌های مورد نیاز هر شغل؛
- ← تعیین شیوه‌های تسریع پیشرفت معلمان دارای عملکرد آموزشی بالا؛
- ← ارائه شیوه‌های بازشناسی و معرفی معلمان خیره در موضوعات درسی؛
- ← ارائه شیوه‌های ارتقای کیفیت آموزش و تدریس در بین معلمان؛
- ← ارائه الگوها و نمونه‌هایی از معلمان برجسته برای سایر معلمان؛
- ← ارتقا و بهبود آموزش مدارس از طریق به‌کارگیری معلمان شایسته. (راهکار ۳-۱۱ از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، بر ایجاد سازوکارهای لازم برای جذب و نگهداشت استعدادها برتر به حرفه معلمی و راهکار ۴-۱۸ به استفاده بهینه از دانش و تجربه نخبگان و پیشکسوتان آموزش و پرورش تأکید دارد).

سه اقدام مورد نظر فرصت‌هایی را برای معلمان ایجاد می‌کنند تا مهارت خود را ارتقا دهند و در شغل خود پیشرفت کنند. براساس بسته مسیر ارتقای شغلی معلمان مالزی، معلم شایسته شخصیتی والا و چشم‌اندازی علمی و پیشرو در کسب علم و معرفت دارد. او فردی متعهد، حافظ میراث فرهنگی و تضمین‌کننده رشد تک‌تک دانش‌آموزان است. چنین معلمی یادگیری را در دانش‌آموزان تعمیق می‌بخشد و به حفظ جامعه‌ای مترقی، دموکراتیک و منضبط کمک می‌کند (بند ۲-۴ از برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران، معلم را آگاه به ظرفیت‌های وجودی دانش‌آموزان، خالق فرصت‌های تربیتی و آموزشی، راهنما و راهبر فرایند یاددهی-یادگیری، و مسئول تطبیق، تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی و تربیتی در سطح کلاس معرفی می‌کند).

**معلم شایسته
شخصیتی والا
و چشم‌اندازی
علمی و پیشرو
در کسب علم
و معرفت دارد.
او فردی متعهد،
حافظ میراث
فرهنگی و
تضمین‌کننده
رشد تک‌تک
دانش‌آموزان
است**

وزارت آموزش و پرورش مالزی، در بسته مذکور، استانداردهای حرفه معلمی را در چند بُعد ارائه کرده است:

۱. ارزش‌های فردی، حرفه‌ای و اجتماعی؛
۲. دانش، درک و فهم؛
۳. مهارت‌های تدریس و یادگیری برای اشتغال در پست‌های مختلف (معلم، مدیر و...).

(بند ۱۳ از راهبردهای کلان سند تحول بنیادین آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران نیز به توسعه مستمر شایستگی‌ها و توانمندی‌های اعتقادی، تربیتی، علمی و حرفه‌ای فرهنگیان اشاره دارد).

وزارت آموزش و پرورش مالزی همچنین برای بهبود استانداردهای معلمی، سه اقدام اساسی انجام داده است:

۱. بالا بردن استانداردهای ورود به حرفه معلمی؛
۲. افزایش سرمایه‌گذاری در رشد مستمر حرفه‌ای و یادگیری مداوم برای معلمان؛
۳. کاهش بار اداری از دوش معلمان.

ک

۱

ارزش‌های فردی، حرفه‌ای و اجتماعی

این حوزه به ارزش‌هایی اشاره دارد که می‌توانند به معلم و حرفه‌ی معلمی کمک و دستیابی به اهداف آموزش و پرورش را تسهیل کنند. این سطح از شایستگی خود به سه دسته ارزش‌های فردی، ارزش‌های حرفه‌ای و ارزش‌های اجتماعی تقسیم می‌شود. ارزش‌های فردی، مسئولیت‌پذیری فرد در برابر رفتار فردی خود است. ارزش‌های حرفه‌ای به بررسی تکالیف معلم در یک حرفه و مسائل ارزشی آن اشاره می‌کند. ارزش‌های اجتماعی هم بر نقش‌های مهم اجتماعی معلم، مانند رهبری و اسوه بودن، تأکید دارد.

ک

الف ارزش‌های فردی

معلمان در این سطح لازم است:

- ← ارزش‌های معنوی و اخلاقی را در فرایند یاددهی یادگیری ادغام کنند؛
- ← مسئولیت‌پذیر باشند و در هنگام انجام وظایف کلاسی و درسی مسئولیت‌های مرتبط با آن را به عهده بگیرند؛
- ← در مقابل مشکلات و موانع حرفه‌ای و شغلی صبر و حوصله نشان دهند و بین دانش‌آموزان، به لحاظ وضعیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، قومیتی و مذهبی، تمایز قائل نشوند؛
- ← به دانش‌آموزان عشق بورزند و همواره نگران و مراقب تندرستی و سلامت آن‌ها باشند؛
- ← وظایف خود را صادقانه، مسئولانه و متعهدانه انجام دهند؛
- ← به دنبال فرصت‌هایی برای ارتقای دانش و مهارت علمی خود باشند؛
- ← به تخصیص وقت و انرژی خود در فرایند آموزش تمایل داشته باشند؛
- ← به مقابله با استرس‌های شغلی در محیط کار تمایل نشان دهند؛
- ← به تنوع فرهنگی، قومی، ملیتی و نژادی احترام بگذارند؛

ب

ارزش‌های حرفه‌ای

- ← در فعالیت‌های آموزشی که دولت و سازمان‌های غیردولتی تعیین کرده‌اند، به‌طور فعالانه شرکت کنند؛
  - ← از مهارت‌های ارتباطی بین‌فردی مؤثر و کارآمد استفاده کنند. زیرا آنچه معلم را یک انسان معرفی می‌کند، میزان تعاملی است که او با دیگران دارد. وجود ارتباط بین‌فردی در کامیابی‌های معلم در بسیاری از جهات مانند رشد و توسعه اجتماعی مؤثر است؛
  - ← به ارائه خدمات آموزشی (مانند برگزاری کلاس‌های فوق برنامه و جبرانی برای دانش‌آموزان) در داخل و خارج از ساعت کاری تمایل نشان دهند؛
  - ← در حفظ و ثبت داده‌ها و اطلاعات سازمانی بکوشند.
- این سطح به ارائه وظایف حرفه‌ای اشاره دارد و موارد زیر را شامل می‌شود:
- ← حفظ شأن و جایگاه حرفه‌ی معلمی؛
  - ← برخورداری از آمادگی کامل برای انجام وظایف شغلی؛
  - ← داشتن تعهد نسبت به کار و حرفه‌ی خود، بدون دخالت دادن انگیزه‌ها و علاقه‌های شخصی؛
  - ← ارائه ویژگی‌های یک رهبر خوب در رفتار و منش خود؛
  - ← پذیرش عقاید متفاوت با روی گشاده؛
  - ← شناسایی فرصت‌هایی برای تقویت عملکرد خود و دانش‌آموزان؛
  - ← استفاده از روش‌ها، رویه‌ها و رویکردهای متفاوت در فرایند یاددهی یادگیری.

مهارت‌های تدریس و یادگیری

معلم بر مبنای این دسته‌بندی لازم است:
 ← از مهارت لازم برای برنامه‌ریزی فرایند آموزش و تدریس بر مبنای سرفصل‌های ارائه‌شده در برنامه درسی، محتوای کتاب درسی و تقویم هفتگی مدرسه برخوردار باشد؛
 ← در ارزیابی کارایی و تأثیر راهبردهای آموزشی به کار رفته برای بهبود روش تدریس خود و کمک به تقویت موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان مهارت داشته باشد؛
 ← در به کارگیری نتایج ارزیابی برای تعیین میزان دستیابی به اهداف، بهبود تدریس کلاسی و یادگیری دانش‌آموزان ماهر باشد؛
 ← در اجرای تدریس و آموزش کلاسی با بهره‌گیری از روش‌ها، تکنیک‌ها و رویکردهای متفاوت مهارت داشته باشد؛
 ← از فناوری اطلاعات در فرایند یادگیری دانش‌آموزان با مهارت استفاده کند؛

← در به کارگیری روش‌های مدیریت مؤثر کلاس درس و راهبردهای آموزشی خلاق برای تضمین هدایت یادگیری دانش‌آموزان و ایجاد نظم و ترتیب در بین آنان مهارت داشته باشد؛

← از منابع و فناوری آموزشی بر مبنای توانایی دانش‌آموزان و سبک‌های یادگیری آن‌ها به طور بجا و مناسب استفاده کند؛
 ← بتواند اهداف درس و مهارت‌هایی را که دانش‌آموزان نیاز دارند تا به کمک آن‌ها بر موضوع درسی تسلط یابند تعیین کند؛
 ← در زمینه مفاهیم، اصطلاحات، لغات و اصول مرتبط با موضوع درسی، از طریق ذکر مثال‌هایی از زندگی واقعی خود دانش‌آموزان، توضیحات کافی و روشن ارائه دهد؛
 ← برای تعمیق آموخته‌های دانش‌آموزان، فعالیت‌های کلاسی و خارج از مدرسه تعیین کند؛
 ← پرسش‌هایی ارائه دهد که نیازمند به کارگیری مهارت‌های سطح بالا هستند.

با عنایت به آنچه گفته شد، در مالزی، معلمان مهم‌ترین و بزرگ‌ترین بازیگران صحنه تعلیم و تربیت هستند؛ بازیگرانی که کار آن‌ها تربیت انسان‌های با فضیلت است و این وظیفه‌ای است که با هیچ حساب مادی و سنجش مالی قابل مقایسه نیست.

* منابع

1. Asariah Binti Mior Sha-harudin (2009). «The next generation of teachers: The Malaysian perspective. Deputy Director General of Education. Teacher professional Development Sector: Ministry of Education, Malaysia: pp. 1-13.
2. Islam H. Abu Sharbain, Kok- Eng Tan (2012). «PRE- SERVICE TEACHERS' LEVEL OF COMPETENCE AND THEIR ATTITUDES TOWARDS THE TEACHING PROFESSION», School of Educational Studies, Universiti Sains Malaysia, penang, MALAYSIA. SN: 2186-8484 Print, Vol.1. No. 3. August 2012.
3. Teaching Competency Standards in Southern Asian Countries (2010). Eleven Country Audit, SEAMEO Innotech Regional Education Program Series, philippine, www.Seameo innotech.org
4. Malaysia Education Blueprint 2013-2025. Preliminary Report September, 2012.

ج ارزش‌های اجتماعی

معلم در این سطح لازم است:
 ← در نقش‌های مهم اجتماعی به‌طور مؤثر و فعال شرکت کند؛
 ← نسبت به عقاید دیگران صبر، تحمل و توجه نشان دهد؛
 ← با دانش‌آموزان، همکاران و سایر اعضای جامعه ارتباط مؤثر برقرار کند؛
 ← به صرف وقت و انرژی برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی تمایل نشان دهد؛
 ← به‌عنوان رهبر و چهره برجسته علمی در جامعه مطرح شود (بند ۲-۴ برنامه درسی ملی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران، به نقش معلم به‌عنوان اسوه، امین و بصیر دانش‌آموزان اشاره می‌کند و او را راهبر فرایند یاددهی یادگیری می‌داند).

دانش، درک و فهم

این بخش با تخصص معلم در موضوع درسی حوزه تدریس خود، فعالیت‌های برنامه درسی و فوق برنامه ارتباط دارد. بر مبنای این بعد، این خصوصیات برای هر معلم مالزیایی لازم است:
 ← آگاهی، درک فلسفه، اهداف کلی و جزئی برنامه درسی، نظریه‌های یادگیری، فعالیت‌های فوق برنامه و نیازهای آموزش، تدریس و یادگیری؛
 ← آشنایی با شیوه‌های به کارگیری فناوری اطلاعات، رسانه‌ها و مواد آموزشی برای آموزش محتوای برنامه درسی؛
 ← شناخت شیوه‌های به کارگیری روش‌های سنجش و اندازه‌گیری و اقدام پژوهی؛
 ← درک و شناسایی توانایی‌ها و استعداد‌های بالقوه دانش‌آموزان برای کمک به رشد همه‌جانبه و یکپارچه آن‌ها و ایجاد یک محیط یادگیری ترغیب‌کننده خلاقیت، پویایی و تفکر در دانش‌آموزان.